

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

Силабус навчальної дисципліни

«ІСТОРІЯ МЕДИЦИНИ»

Обсяг навчальної дисципліни	Загальна кількість годин на дисципліну: 90 годин, 3 кредити.
Дні, час, місце проведення навчальної дисципліни	За розкладом занять. Кафедра суспільних наук Одеса, вул. Ольгіївська, 13.
Викладач (-і)	К.політ.н., доцент Микола Кулачинський К.і.н., доцент Тетяна Подкупко-Дячкова К.і.н., доцент Олена Уварова
Контактна інформація	Довідки за телефонами: +38 (048) 723-33-55; +38 (048) 712-31-00 E-mail: kafedra_11@ukr.net Консультації: з 14.00 до 16.00 щочетверга, з 10.00 до 14.00 щосуботи

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися аудиторно (очно).

Під час дистанційного навчання комунікація здійснюється через платформу Microsoft Teams, а також через листування електронною поштою, месенджери Viber (через створені у Viber групи для кожної групи, окремо через старосту групи).

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Предмет вивчення дисципліни – вивчення розвитку всіх галузей медицини в історії медицини.

Мета дисципліни: інтерпретація розвитку медицини в історичній ретроспективі, трактування основних історико-медичних подій, вивчення основних етапів розвитку медицини у зв'язку з розвитком і зміною суспільно-економічних умов, формування наук у галузі медицини.

Завдання навчальної дисципліни: усвідомлення значення знань з історії обраної професії для загальнокультурного і фаховому розвитку громадянина; Опанування основними засадами наукових підходів і методологією вивчення історії медицини; Ідентифікація тенденцій, напрямків, особливостей становлення медицини на етапах історичного розвитку; Засвоєння характерних особливостей історичних цивілізаційних осередків та історичних епох, історичного значення вчень видатних представників медичної науки; Аналіз джерел з історії первісної, середньовічної, модерної культури і медицини; Визначення основних характеристик, характерних рис розвитку та особливостей природничо-наукових і медичних знань, характерних рис розвитку медицини в країнах Стародавнього Світу, в Середні віки, в період Нового часу, Новітнього періоду.

Засвоєння значення та умов медичної освіти в Україні; засвоєння основних історичних понять, категорій, та дієвий аспект історії світових цивілізацій; використовувати отримані

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

знання при аналізі історичних процесів в сучасному суспільстві; простежити витoki становлення цивілізацій, починаючи з первісного суспільства; уточнити механізм відтворення цивілізацій, показати причини, за якими їх розвиток йшов різними шляхами; приділити особливу увагу міжнародним відносинам в їх цивілізаційних аспектах.

Очікувані результати.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

знати методи аналітичного аналізу та застосування набутих знань. Мати спеціалізовані знання про людину, її органи та системи в проекції історичного та системоціннісного контексту їх осмислення та особливості системи охорони здоров'я, специфіку медичної освіти кожної країни окремо.

вміти враховувати гендерні та вікові особливості пацієнта при обранні засобів та методів медичної і психологічної реабілітації з урахуванням наявних системо-ціннісних орієнтирів культури та медико-гігієнічних знань того суспільства, членом якого являється пацієнт, вміти практично використовувати деонтологічні норми роботи лікаря з урахуванням гуманістичної складової, історичної спадщини та новітніх досягнень в царині медицини, надавати адекватну оцінку впливу соціально-економічних та системо-ціннісних детермінант на стан здоров'я індивідуума, сім'ї та українського соціуму в цілому.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форми і методи навчання

Дисципліна буде викладатися у формі практичних занять; організації самостійної роботи здобувача.

Методи навчання:

Практичні заняття: словесні методи: бесіда, пояснення, дискусія, обговорення проблемних ситуацій; наочні методи: ілюстрація (у тому числі мультимедійні презентації); практичні методи: виконання тестових завдань, вирішення ситуаційних завдань.

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять.

Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Історія медицини як наука. Медицина первісного суспільства.

Періодизація та хронологія української історії медичної науки. Зв'язок медицини із суспільно-економічним розвитком, рівнем розвитку наук у різні історичні періоди. Роль медицини в людському суспільстві й можливі перспективи подальшого її розвитку.

Антропосоціогенез. Гіпотеза «золотого століття» людства; наукове спростування. Розвиток, вірувань; зв'язок з етапами становлення уявлень про причини хвороб та методів їх лікування. Емпірична медицина докласового суспільства у період становлення, розквіту та розпаду; проблема реконструкції. Народна медицина як джерело сучасної традиційної медицини. Українська народна медицина.

Тема 2. Традиційна медицина народів світу.

Українська народна медицина. Лікування накладанням рук у давніх слов'ян. Використання фітотерапії у народній медицині. Східний напрямок у народній медицині. Рефлексотерапія у народній медицині. Вчення Аюрведи. Значення Йоги у народній медицині. Шаманська цілительська система у народній медицині. Філіппінська народна медицина.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

Тема 3. Медицина в країнах Стародавньої Месопотамії (Шумер, Вавілонія, Ассирія) та Єгипті.

Лікування у Шумерії. Лікування у Вавілонії та Ассирії (2-е—середина 1-го тисячоліття до н.е.). Богиня лікування Гула. Уявлення про причини хвороб у Стародавній Месопотамії. Гігієнічні традиції у Месопотамії. Передача медичних знань у Месопотамії.

Джерела відомостей про медицину Стародавнього Єгипту. Зв'язок міфології древнього Єгипту з лікуванням. Природні і надприродні хвороби. Навчання лікуванню. Медицина на полях боїв. Уринотерапія.

Тема 4. Медицина у Стародавній Греції.

Медицина стародавніх греків. Грецькі храми. Кнідовська школа. Коська школа. Гіппократ Історія життя і філософія Гіппократа Книги і маніфести давньогрецького лікаря Клятва Гіппократа.

Тема 5. Медицина у Стародавньому Римі.

Формування медичних знань в стародавньому Римі. Антична медицина. Вклад в медицину Цельсія, Галена, Асклепіада. Стародавня традиційна система надання медичної допомоги. Відомі лікарі стародавнього Риму. Фармація стародавнього Риму. Хірургія. Стоматологія. Санітарна справа.

Тема 6. Медицина раннього та розвинутого Середньовіччя в Європі.

Різноманітні хвороби в добу Середньовіччя: уявлення щодо їх походження та лікування. Етапи розвитку наукової середньовічної медицини. Середньовічні медичні школи. Гендерні особливості середньовічної медицини: жінка-цілителька. Лікарська практика жінок.

Тема 7. Медицина у Візантійській імперії.

Джерельна та літературна база історії медицини у Візантії. Використання рослин у візантійській медицині. Практичний медичний досвід та його примінення у медицині Візантії. Жінки у візантійській медицині. Становлення опікувальнолікувальних медичних закладів у Візантії. Медична освіта у Візантії.

Тема 8. Медицина в арабській культурі і мавританській Іспанії.

Утворення арабського халіфату. Історична хронологія Халіфату. Арабомовна культура та медицина. Розвиток шпиталів у Халіфаті. Типи мусульманських лікарень.

Тема 9. Феномен «українського середньовіччя». Медицина Київської Русі.

Давня історія медицини українських земель. Традиційна медицина давніх слов'ян. Розвиток фітотерапії у до християнської Русі. Християнська медицина на Русі. Поява перших лікарів на Русі. Монастирська лікарська справа. Боротьба з епідеміями на Русі.

Тема 10. Медицина епохи Відродження та раннього нового часу.

Медицина в Західній Європі в період пізнього середньовіччя – епоху Відродження (XV – XVII вв.). Становлення фізіології як науки. Ятрофізичний напрям в медицині. Розвиток клінічної медицини. Розвиток хірургії. Медицина народів Американського континенту до і після конкісти.

Тема 11. Медицина Нового часу.

Етапи розвитку медицини в XVII-XIX ст. Особливості розвитку медицини у Новий час. Диференціація медичних дисциплін у Новий час. Розвиток патологічної анатомії. Емпіричні методи боротьби з епідеміями чуми, віспи, сибірської виразки і інших інфекційних хвороб. Розвиток бактеріології. Розвиток фізіології і експериментальної медицини. Історичні аспекти формування медицини в Європі нового часу.

Тема 12. Становлення вищої медичної освіти в українських землях у складі Російської та Австро-Угорської імперій (наприкінці XVIII – початку XX ст.).

Розвиток медицини на українських землях у складі Російської імперії. Розвиток анатомії і хірургії. Розвиток терапевтичного лікування. Розвиток педіатрії. Розвиток психіатрії. Розвиток знань про гігієну. Медичні факультети Харківського та Київського університетів. Медичне обслуговування населення. Медичне обслуговування населення

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії. Створення медичного факультету у Львівському університеті.

Тема 13. Медицина на Одещині у XIX – поч. XX ст.

Фінансовий стан медичної справи на Одещині до введення земств. Лікарські установи на Одещині. Сільська медицина на Одещині. Розвиток медично-санітарної справи у містах Одещини. Розвиток приватної медицини на Одещині. Розвиток медицини у Бессарабській губернії. Лікарняна справа у в'язницях Одещини. Розвиток медицини в Подільській губернії. Розвиток військової медицини на Одещині. Розвиток медично-оздоровчих закладів на території Одещини.

Тема 14. Становлення та розвиток Одеського національного медичного університету.

Історичні етапи становлення Одеського національного медичного університету. Сучасний розвиток Одеського національного медичного університету. Історія формування навчального музею кафедри патологічної анатомії. Історія Університетської клініки.

Тема 15. Розвиток клінічних, медико-соціальних та гігієнічних наук, мікробіології та епідеміології.

Розвиток клінічних наук. Експериментальний період розвитку мікробіології. Становлення професійної патології та гігієни праці. Зародження радянської медицини у боротьбі з епідеміями. Радянська медицина у 60 – 80 ті. рр. XX ст. розвиток генетики, розвиток патофізіології, розвиток мікробіології, епідеміології, Розвиток терапії, боротьба з онкологією, розвиток психіатрії.

Перелік рекомендованої літератури:

Основна:

1. Ступак Ф. Я. Історія медицини: підручник / Ф. Я. Ступак. – К.: Книга-плюс, 2020. – 176 с.
2. Котвіцька А.А. Історія медицини та фармації : навчальний посібник для студентів вищого фармацевтичного навчального закладу та фармацевтичних факультетів ВНЗ МОЗ України / А. А. Котвіцька [та ін.] ; Нац. фармац. ун-т МОЗ України. - Харків : Золоті сторінки : Вид-во НФАУ , 2016. - 167 с.

Додаткова:

1. Кулачинський М.М., Уварова О.О. Освіта і наука у мінливому світі: проблеми та перспективи розвитку. Матеріали II Міжнародної наукової конференції. 27-28 березня 2020 р., м. Дніпро. Частина I. / Наук. ред. О.Ю.Висоцький. Дніпро: СПД «Охотнік», 2020. С. 65-66.
2. Кулачинський М.М. Викладання історії медицини серед іноземних студентів в Одеському національному медичному університеті в умовах пандемії коронавірусу // Інноватика в сучасній освіті та науці: теорія, методологія, практика. Матеріали IV Міжнародного літнього наукового симпозіуму 30–31 липня – Одеса: ГО «Інститут інноваційної освіти», 2021. – С. 37-41.
3. Кулачинський М.М., Сікорська О.О. Салернська медична школа та її розквіт в добу Середньовіччя // Людина як цілісність: соціально-гуманітарний та природничо-науковий полілог Матеріали IV Міжнародної наукової конференції 20 травня – Одеса, 2021. – С. 115 – 128.
4. Кулачинський М.М. Соціально-гуманітарні дисципліни у медичних закладах вищої освіти та їх роль у формуванні молодого особистості // The Trajectory of professional education in the field of political, historical, philosophical, and sociological sciences June 27-August 7, Wloclawek, Republic of Poland, 2022. P. 30-34.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

5. Шальнова–Козаченко О. В. Історико-медичні дослідження в публікаціях «Одеського медичного журналу» (1997–2010 рр.) : підсумки та завдання / О. В. Шальнова–Козаченко // Одес. мед. журнал. – 2011. – № 1 (123). – С. 54–62.

6. Шальнова–Козаченко О. В. Історія медицини як наука та предмет викладання у світі, в Україні та ОНМедУ : вступна лекція по курсу «Історія медицини» / О. В. Шальнова–Козаченко // Медична освіта. – 2011. – № 1. – С. 20–29.

Електронні ресурси:

1. <https://repo.odmu.edu.ua/xmlui/>
2. <https://info.odmu.edu.ua/>
3. <http://moz.gov.ua>
4. <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-14092021--1945-pro-zatverdzhennja-unifikovanogo-klinichnogo-protokolu-pervinnoi-medichnoi-dopomogi-integrovane-vedennja-hvorob-ditjachogo-viku>

ОЦІНЮВАННЯ

Форми і методи поточного контролю: усний (опитування), тестування, оцінювання виконання практичних вправ, оцінювання комунікативних навичок, розв'язання ситуаційних клінічних завдань, оцінювання активності на занятті та самостійної роботи студентів.

Критерії поточного оцінювання на практичному занятті

Оцінка	Критерії оцінювання
Відмінно «5»	Здобувач бере активну участь у занятті; демонструє глибокі знання, дає повні та детальні відповіді на запитання; бере активну участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується додатковою навчально-методичною та науковою літературою; вміє сформулювати своє ставлення до певної проблеми; висловлює власні міркування, наводить доцільні приклади; вміє знаходити найбільш адекватні форми розв'язання суперечностей. Тестові завдання виконані в повному обсязі, всі 100% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання – повні та обґрунтовані. Здобувач вільно вирішує ситуаційні завдання, впевнено демонструє практичні навички за темою заняття та вірно інтерпретує отримані дані, висловлює власну креативну думку з теми завдання, демонструє творче мислення.
Добре «4»	Здобувач бере участь у занятті; добре володіє матеріалом; демонструє необхідні знання, але дає відповіді на запитання з деякими помилками; бере участь у обговоренні проблемних ситуацій, користується основною навчально-методичною та науковою літературою; висловлює власну думку з теми заняття. Тестові завдання виконані в повному обсязі, не менш ніж 70% відповідей на запитання є правильними, відповіді на відкриті питання - загалом правильні, проте наявні деякі помилки у визначеннях. Здобувач вірно вирішує ситуаційні завдання, але допускає незначні неточності та демонструє більш стандартизовані практичні навички за темою заняття при вірній інтерпретації отриманих даних, висловлює власну думку з теми завдання, демонструє критичне мислення.

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

Задовільно «3»	Здобувач іноді бере участь у занятті; частково виступає і задає питання; допускає помилки під час відповідей на запитання; показує пасивну роботу на семінарських заняттях; показує фрагментарні знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування виконано в повному обсязі, не менш ніж 50% відповідей є правильними, відповіді на відкриті питання - не логічні, з явними суттєвими помилками у визначеннях. Здобувач не достатньо володіє матеріалом для вирішення ситуаційних завдань, невпевнено демонструє практичні навички за темою заняття та інтерпретує отримані дані з суттєвими помилками, не висловлює свою думку з теми ситуаційного завдання.
Незадовільно «2»	Здобувач не бере участь у занятті, є лише спостерігачем; ніколи не виступає і не задає питання, незацікавлений у вивченні матеріалу; дає неправильні відповіді на запитання, показує незадовільне знання понятійного апарату і літературних джерел. Тестування не виконано. Ситуаційне завдання не виконано.

Форми і методи підсумкового контролю: залік.

Залік, виставляється здобувачу, який виконав усі завдання робочої програми навчальної дисципліни, приймав активну участь у практичних заняттях, виконав індивідуальне завдання та має середню поточну оцінку не менше ніж 3,0 і не має академічної заборгованості.

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Самостійна робота: самостійна робота з рекомендованою основною та додатковою літературою, з електронними інформаційними ресурсами, підготовка до практичних занять. Самостійна робота здобувача, яка передбачена в програмі, контролюється і оцінюється при поточному контролі.

ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

- Пропуски занять з неповажних причин відпрацьовуються за розкладом черговому викладачу.
- Пропуски з поважних причин відпрацьовуються за індивідуальним графіком з дозволу деканату.
- Перескладання незадовільної оцінки проводиться в дні консультацій і відпрацювань; при дистанційному навчанні – в терміни, визначені й узгоджені з викладачем.

Політика щодо академічної доброчесності:

Обов'язковим є дотримання академічної доброчесності здобувачами, а саме:

- самостійне виконання всіх видів робіт, завдань, форм контролю, передбачених робочою програмою даної навчальної дисципліни;
- посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

Неприйнятними у навчальній діяльності для учасників освітнього процесу є:

- використання родинних або службових зв'язків для отримання позитивної або вищої оцінки під час здійснення будь-якої форми контролю результатів навчання або переваг у науковій роботі;
- використання під час контрольних заходів заборонених допоміжних матеріалів або технічних засобів (шпаргалок, конспектів, мікро-навушників, телефонів, смартфонів,

МІНІСТЕРСТВО ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра суспільних наук

планшетів тощо);

- проходження процедур контролю результатів навчання підставними особами.

За порушення академічної доброчесності здобувачі освіти можуть бути притягнені до такої академічної відповідальності:

- зниження результатів оцінювання контрольної роботи, оцінки на занятті, заліку тощо;
- повторне проходження оцінювання (контрольної роботи, заліку тощо);
- призначення додаткових контрольних заходів (додаткові індивідуальні завдання, контрольні роботи, тести тощо);
- проведення додаткової перевірки інших робіт авторства порушника.

Політика щодо відвідування та запізнень:

Відвідування всіх видів аудиторних занять (лекцій, практичних занять) є обов'язковим.

Форма одягу: медичний халат, який повністю закриває верхній одяг, або лікарська піжама, шапочка, маска, змінне взуття.

Обладнання: зошит, ручка, методичні вказівки, альбом.

Стан здоров'я: здобувачі хворі на гострі інфекційні захворювання, у тому числі на респіраторні хвороби, до заняття не допускаються.

Здобувач, який спізнився на заняття, може бути на ньому присутній, але якщо в журналі викладач поставив «нб», він повинен його відпрацювати у загальному порядку.

Використання мобільних пристроїв:

Мобільні пристрої можуть бути застосовані здобувачами з дозволу викладача, якщо вони потрібні для виконання завдання.

Поведінка в аудиторії:

Поведінка здобувачів та викладачів в аудиторіях має бути робочою та спокійною, суворо відповідати правилам, встановленим Положенням про академічну доброчесність та етику академічних взаємин в Одеському національному медичному університеті, у відповідності до Кодексу академічної етики та взаємин університетської спільноти Одеського національного медичного університету, Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у науково-дослідній та освітній роботі здобувачів вищої освіти, науковців та викладачів Одеського національного медичного університету.